

Op 'Prinsjesdag' was het altijd feest

Carla van Baalen en Jan Ramakers – 15/09/08, 23:16

OPINIE

Volgens de RVD werd de naam 'Prinsjesdag' in 1930 voor het eerst gebruikt. Maar uit oude krantenarchieven blijkt nu dat de opening van de Staten-Generaal al sinds de 19de eeuw zo heet.

De dag waarop het staatshoofd zich naar het Binnenhof begeeft om voor de beide Kamers van de Staten-Generaal de troonrede voor te lezen, heet al sinds jaar en dag 'Prinsjesdag'. Maar over hoe dat zo gekomen is tasten we in het duister.

Een algemeen vermoeden is dat het iets te maken heeft met de verjaardag van de laatste stadhouder, Prins Willem V, wiens verjaardag (8 maart) in de achttiende eeuw uitbundig werd gevierd. Maar op welk moment de betekenis van 'Prinsjesdag' is gaan verschuiven is volstrekt onduidelijk.

Zelfs de officiële instanties gissen ernaar. De website 'www.prinsjesdag2008.nl' van de ministeries van algemene zaken en financiën noemt het jaartal 1930. Die van het Koninklijk Huis vermoedt dat de naam 'Prinsjesdag' al in de negentiende eeuw werd gebruikt, en op de uitnodiging aan genodigden in de Ridderzaal staat te lezen dat het woord 'in de loop van de vorige eeuw' ingang vond.

Maar 'Prinsjesdag' in zijn huidige betekenis bestaat al veel langer. Naspeuring van een aantal sinds kort op internet toegankelijke historische krantedities en enkele boeken (met name 'De Volksvermaken' van Ter Gouw uit 1871) levert een beter inzicht in de ontstaansgeschiedenis van het begrip.

Inderdaad werd het woord Prinsjesdag oorspronkelijk, in de zeventiende en achttiende eeuw, gebruikt voor de viering van de verjaardagen van de Prinsen van Oranje. Vooral de verjaardag van de al genoemde stadhouder Prins Willem V leidde – met name in Amsterdam – tot vrolijke volksfeesten. Prinsjesdag had toen dus een betekenis die vergelijkbaar is met die van Koningsdag nu.

In de negentiende eeuw, toen Nederland een koninkrijk werd, bleef men het woord 'Prinsjesdag' gebruiken voor de viering van de verjaardag van het staatshoofd. In 1813 keerde de zoon van Prins Willem V terug uit Engeland, waar hij in ballingschap had geleefd, en werd koning van Nederland. De opgetogen bevolking (blij dat na twintig jaar de Oranjes weer aan de macht waren) ging de verjaardag van Koning Willem I op 24 augustus precies zo vieren als destijds die van zijn vader op 8 maart. Ook het begrip 'Koningsdag' vond wel ingang, maar 'Prinsjesdag' bleef dominant.

Zong het begrip hiermee al enigszins los van zijn letterlijke betekenis (namelijk: de verjaardag van de Prins van Oranje), dit was helemaal het geval toen men de term ook ging gebruiken voor de viering van de verjaardag van de echtgenote van de koning en zelfs voor een koninklijke bruiloft. Het woord Prinsjesdag kreeg meer en meer betrekking op een publiek feest, om het even welk, met leden van de Oranjerfamilie.

En zo kon het gebeuren dat op een gegeven moment ook de dag waarop de Koning de zitting van de Staten-Generaal opende en de troonrede voorlas, Prinsjesdag ging heten. Immers ook op die dag stond de vorst, met de feestelijke rijtoer, in het middelpunt van de belangstelling.

De vroegste verwijzing van 'Prinsjesdag' in verband met de opening van het parlementaire jaar duikt al op in het Roermonds Dagblad van 20 september 1879. De krant citeerde het gedicht 'De opening der zitting van de Staten-Generaal' uit de bundel Politieke gedichten door een schoolmeester, uit 1878:

'En iedereen weet,

Met de zekerheid van een profeet,

Dat de opening van de Staten-Generaal

De heropening is van 't politiek kabaal.

Maar bovenal is het zoo'n vrolijken dag

Omdat – sedert de 'Prinsjesdag', in den regen, 't leven zag –

Altijd een optocht is gehouden.'

De oudste reportage is te lezen in de *Zierikzeesche Courant* van 20 september 1880:

'Heden had de plechtigste vereenigde zitting der Kamers plaats – die waarin de Koning zelf tot de vertegenwoordigers des volks 't woord richt. Het is de eenige politieke feestdag die ons volk kent. De 'Prinsjesdag' wordt in de Residentie steeds als een publiek feest gevierd. Van de torens en de openbare gebouwen, uit de woningen in de straten die de Koninklijke stoet passeert, wapperen de vlaggen (*), de leden der beide Kamers zijn allen in het fraaie gala-costuum gedost, duizenden vreemdelingen stroomen uit alle richtingen toe, om de straten van den Haag (*) te vullen, en het is overal even woelig en druk.'

Uit beide krantenberichten blijkt dat de term 'Prinsjesdag' ook toen al langer in gebruik was voor de openingsdag van de Staten-Generaal. Hóe lang, dat blijft vooralsnog onduidelijk. Wellicht geeft de voortgaande digitalisering van historische kranten en tijdschriften daaromtrent uiteindelijk uitsluitsel.

Feit is dat vanaf het begin van de vorige eeuw het begrip steeds vaker in de kranten opduikt. En inderdaad, vanaf de jaren dertig was het gemeengoed geworden.

Dit is een fragment uit een artikel dat in november verschijnt in het Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2008. Het feest van de democratie. Rituelen, symbolen en tradities.